Luomuinstituutin toiminta ja toiminnan vaikuttavuus vuosina 2013-2018

Sari Iivonen, Luomuinstituutti

Taustaa

Maabrändivaltuuskunta antoi vuonna 2010 julkaistussa raportissaan Helsingin yliopistolle ja silloiselle Maa- ja elintarviketalouden tutkimuslaitokselle (nyk. Luonnonvarakeskus) tehtäväksi perustaa Luomuinstituutti. Luomuinstituuttia tarvittiin kehittämään suomalaista luomuketjua tieteellisen tutkimuksen ja koulutuksen avulla. Luomuinstituutti aloitti toimintansa vuoden 2013 alussa johdettuna asiantuntijaverkostona. Perustamissopimuksessa sovittiin, että verkoston johtamisvastuu vuorottelee Helsingin yliopiston ja nykyisen Luonnonvarakeskusten välillä nelivuotiskausittain.

Helsingin yliopisto koordinoi Luomuinstituutin toimintaa sen neljä ensimmäistä toimintavuotta. Johtajana toimi VTT Pirjo Siiskonen. Tuona aikana käynnistettiin Luomuinstituutin toiminta, luotiin Luomuinstituutin viestintästrategia, viestinnällinen ilme ja viestinnän kanavat (www.luomuinstituutti.fi), rakennettiin yhteistyössä elinkeinoelämän kanssa Suomen kansallinen luomututkimusohjelma vuosille 2013-2018, tehtiin Luomuinstituutin toimintaan tunnetuksi kansallisesti ja kansainvälisesti runsaan seminaaritoiminnan avulla, rakennettiin yhteistyötä muiden suomalaisten luomuketjun toimijoiden kanssa (mm. yhteinen Luomu.fi -sivusto) ja aktivoitiin tieteellistä toimintaa. Luomuinstituutin ensimmäisenä nelivuotiskautena merkittävä osa toiminnan rahoituksesta saatiin Etelä-Savon maakunnasta, mikä osaltaan suuntasi myös Luomuinstituutin toiminnan painopistettä Etelä-Savon maakunnan luomusektorin kehittämiseen.

Luomuinstituutin hallinnointivastuu siirtyi 1.1.2017 Luonnonvarakeskukseen vuosiksi 2017-2020 ja johtajana aloitti MMT Sari Iivonen. Organisaatiovaihdoksen myötä tarkasteltiin uudelleen Luomuinstituutin tehtäviä ja kaudelle 2017-2020 tehtäviksi määriteltiin seuraavat tehtävät:

1. Elinkeinoelämän ja tutkimuksen välisen vuorovaikutuksen vahvistaminen,
2. Luomututkimuksen rahoituksen vahvistaminen,
3. Luomututkimuksen verkostoituminen kotimaassa,
4. Suomen luomututkimuksen kansainväistäminen,
5. Luomututkimuksen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden edistäminen ja tutkimustuloksista tiedottaminen ja
6. Yritystoiminnan ja liiketoimintakonseptien kehittämisen tukeminen.

Luomuinstituutin keskeisiksi strategisiksi tavoitteiksi on kaudelle 2017-2020 asetettu tutkimusvolyymin kasvattaminen, tutkimuksen kansainvälistäminen sekä tutkimuksen ja elinkeinoelämän yhteistyön vahvistaminen valtakunnallisesti.

LUOMUINSTITUUTTI

Luomuinstituutin tutkimustoiminta

Keskeiseksi strategiseksi tavoitteeksi on nostettu tutkimusvolyymin kasvattaminen ja tutkimuksen kansainvälistäminen. Kotimainen luomututkimukseen ja alan kehittämiseen suunnattu rahoitus on hyvin vähäistä luomusektorin kasvusta huolimatta ja sen takia volyymin ja sitä kautta vaikuttavuuden kasvattaminen edellyttää onnistumisia kansainvälisen rahoituksen saamisessa. Luomuinstituutin asiantuntijaverkoston vuosittainen tutkimus- ja kehittämishankevolyymi on vaihdellut vuosina 2013-2017 2,2-3,4 milj. € . Vuonna 2017 toiminnan volyymi oli 3,4 milj. €. Luomuun liittyviä hankkeita on ollut toteutuksessa vuosittain noin 50.

Luomuinstituutin tutkija- ja asiantuntijaverkosto on avainasemassa tutkimusrahoituksen hankinnassa ja heidän sitouttaminen tähän tavoitteeseen on tärkeää. Tämän takia erityisenä koordinaatiotoiminnan painopisteenä oli tutkijaverkoston hankesuunnittelun tukeminen tiedonkulkua ja keskinäistä verkostoitumista vahvistamalla sekä Luomuinstituutin tunnettuuden lisääminen tutkimusverkostoissa.

Luomuinstituutissa oli Helsingin yliopiston ensimmäisellä nelivuotiskaudella nimettyinä tieteenalakohtaiset neljä tutkimusalajohtajaa, joiden työhön ei kuitenkaan ollut mahdollista kohdentaa Luomuinstituutin koordinaatioyksikön rahoitusta. Tästä tutkimusjohtajarakenteesta päätettiin luopua ja korvata se laajemmalla tieteellisellä neuvottelukunnalla. Tieteellinen neuvottelukunta koostuu 16 kokeneesta tutkijasta Luonnonvarakeskuksesta ja Helsingin yliopistosta ja he edustavat laajasti luomututkimuskenttää Tieteellisen neuvottelukunnan kokoonpano ja heidän edustamat osaamisalat on seuraavat:

Tutkimuspäällikkö Jyrki Aakkula, Luke	Poliittinen ohjaus
Professori Minna Autio, HY	Kuluttajaekonomia
Professori Mikael Fogelholm, HY	Ravitsemustiede
Erikoistutkija Kaija Hakala, Luke	Kasvintuotanto
Professori Juha Helenius, HY	Agroekologia
Tutkimusprofessori Arto Huuskonen, Luke	Eläintuotanto
Tutkimuskoordinaattori Kaisa Korhonen-Kurki, HY	Ympäristöpolitiikka
Tutkimusprofessori Eija Pouta, Luke	Ekosysteemipalvelut
Tutkimusprofessori Raija Tahvonen, Luke	Ihmisten ravitsemus
Professori Maija Tenkanen, HY	Elintarvikekemia
Johtaja Päivi Timonen, HY, Kuluttajatutkimuskeskus	Markkinat
Apulaisprofessori Hanna Tuomisto, HY	Kestävyystiede
Erikoistutkija Tuomo Tupasela, Luke	Elintarviketuotanto
Tutkimusprofessori Eila Turtola, Luke	Ympäristökuormitus
Tutkija Henri Vanhanen, Luke	Keruutuotteet
Professori Aila Vanhatalo, HY	Kotieläintiede

Tieteellinen neuvottelukunta kokoontui ensimmäisen kerran marraskuussa 2017. Tieteellisen neuvottelukunnan tehtävänä on edistää luomualaan liittyvää tieteellistä tutkimusta toimimalla

luomututkimuksen tiedonvaihtokanavana, ohjaamalla ja tukemalla luomututkijoita sekä osallistumalla luomuun liittyvään yhteiskunnalliseen keskusteluun.

Koordinaatioyksikkö tukee Luomuinstituutin monitieteistä tutkija- ja asiantuntijaverkostoa välittämällä tietoa avutuvista hankehauista ja partnereista ja verkostoitumalla kansainvälisesti. Kansainvälisessä verkostoitumisessa tärkeitä kumppaneita ovat Euroopan kommission innovaatiojärjestelmään kuuluva TP Organics, European Technology Platform for organic food & farming-verkosto (http://tporganics.eu/), CoreOrganic EraNet-verkosto (https://www.coreorganic.org/), YK:n kestävän kehityksen tavoitteita edistävä Organic Food System Program (https://organicfoodsystem.net/) ja muut luomututkimusorganisaatiot kuten Sveitsissä, Saksassa, Ranskassa, Itävallassa ja Unkarissa toimiva FiBl, Ruotsin EPOK, Tanskan ICROFS, Norjan NORSØK sekä Baltian maiden maatalousyliopistot.

Luomuun liittyvälle tutkimustiedolle on kasvavaa kysyntää ja tähän on vastattu organisoimalla seminaareja, välittämällä tietoa tutkimustuloksista sekä käymällä yritysdialogeja. Jatko-opiskelijoiden tukeminen ja määrän kasvattaminen on pidemmän aikavälin tavoitteena ja sitä tuetaan.

Vuoden 2017 keskeiseksi kansainvälisen verkostoitumisen tilaisuudeksi muodostui ensimmäistä kertaa Suomessa ja Mikkelissä 19.-21.6.2017 järjestetty kansainvälinen NJF 4th Organic Conference 'Organics for tomorrow's food systems' (http://orgprints.org/view/projects/int-conf-njf-2017.html). Konferenssin järjestelyvastuu oli Luomuinstituutilla ja Sari Iivonen toimi järjestelytoimikunnan puheenjohtajana. Konferenssiin osallistui 80 henkilöä yhteensä 13 eri maasta.

Muita keskeisiä tapahtumia, joiden järjestelyissä Luomuinstituutti oli mukana vuonna 2017-2018:

- 'Luomutuotanto ja tulevaisuuden kestävä ruokajärjestelmä' ja 'Carbon underground - How soil can help us tackle climate change' - tilaisuudet 30.10. Helsingissä, jotka toteutettiin yhteistyössä Ympäristötiedon foorumin ja Turun yliopiston tulevaisuuden tutkimuskeskuksen kanssa. Esitelmät taltioitiin ja ne ovat katsottavissa linkeistä http://www.ymparistotiedonfoorumi.fi/luomutuotanto-ja-tulevaisuuden-kestava-ruokajarjestelma/ ja http://www.ymparistotiedonfoorumi.fi/carbon-underground/. Molempiin tilaisuuksiin osallistui 120 henkilöä.
- Luomu yhteiskunnassa ja kuluttajien valinnoissa tilaisuus järjestettiin 23.4. Tiedekulmassa. Esitelmätallenteet katsottavissa Luomuinstituutin nettisivuilla https://luomuinstituutti.fi/koulutus/luomu-yhteiskunnassa-ja-kuluttajien-valinnoissa/
- Vuosittain lokakuussa järjestettävät Luomuelintarvikepäivät ja marraskuussa järjestettävät Luomupäivät.
- Tutkittua tietoa luomusta -luentosarja verkkoluentosarjan järjestäminen. http://luomuinstituutti.fi/koulutus/tutkittua-tietoa-luomusta/materiaalit/

LUOMUINSTITUUTTI

Luomuinstituutin kehittämis- ja koulutustoiminta

Kehittämis- ja koulutustoiminnalla tähdätään erityisesti elinkeinoelämän kanssa tehtävään yhteistyöhön ja tukemaan suomalaisen luomutuotannon kasvua. Tavoitteena on tutkijoiden osallistuminen ja tutkimustiedon yhteiskehittely luomuliiketoiminnan kehittämiseksi ja luomuruokaketjun toiminnan edistämiseksi. Luomuinstituutti tuottaa yrityksiä hyödyttävää tietoa luomualan tulevaisuuden arvoketjujen ennakointiin. Tavoitteena on myös edistää vuoropuhelua ja yhteistyötä luomualan kehittämisessä eri toimijoiden kesken (tutkimus, neuvonta, edunajaminen ja media).

Kehittämistoiminnan ja koulutuksen osalta Luomuinstituutin koordinaatioyksikkö aikana osallistunut erilaisten elinkeinoelämän verkostojen toimintaan ja järjestänyt lukuisia yrittäjille suunnattuja tilaisuuksia Luken ja HY:n kehittämishanketoiminnan lisäksi. Sari Iivonen toimii myös valtakunnallisen luomualan koordinaatiohankkeen ohjausryhmässä ja Luomuinstituutin tutkijat ovat edustaneet tutkimusta ProLuomun luomuarvoketjutyöryhmissä, jossa on vahva elinkeinoelämän edustus mukana.

<u>Tärkeimpiä vuosina 2017-18 järjestettyjä tilaisuuksia olivat :</u>

- Osallistuminen Eviran järjestämään Luomukeruu-tilaisuuteen 19.1., jossa teemana oli metsien luomukeruusertifiointi. Luomukeruusertifioinnin edistäminen on johtanut kahden uuden Luken ja HY:n luomukeruualueiden hyödyntämisen lisäämisen tähtäävän kehittämishankkeen käynnistymiseen Itä-Suomen alueella. Luomuinstituutti on keväällä 2018 kouluttanut Suomen metsäkeskuksen palveluneuvojia luomukeruualueiden sertifioinnista.
- Luomuinstituutti järjesti yhteistyössä Luomuliiton ja Eviran kanssa 29.8. luomuviljelijöille, yrityksille, neuvonnalle ja viranomaisille suunnatun tilaisuuden Luomutaimipäivä – puutarhakasvien lisäysaineistojen tuottamisen ja käyttämisen säännöt. Tilaisuuteen osallistui 70 henkilöä.
- Luomuinstituutti on osallistunut useisiin maataloustuottajille suunnattuihin peltotapahtumiin ja messuihin jakaen luomututkimustietoa. Suurimmat tapahtumat olivat Etelä-Savon peltopäivä vuonna 2017 ja Okra maatalousmessut vuonna 2018.

Toiminnan tavoitteita jatkossakin ovat tutkimustiedon jalkauttaminen käytäntöön kehittämishankkeiden kautta ja toisaalta myös elinkeinoelämästä nouseviin luomualan kehittämishaasteisiin vastaaminen ketterän toiminnan avulla ja yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Vastaaminen uuden luomuasetuksen tuomiin muutoksiin ja haasteisiin on yksi kehittämistoiminnan painopiste.

Viestintä ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen

Luomutuotteiden kysyntä jatkaa kasvuaan Suomessa, mikä on kasvattanut luomumarkkinan arvoa. Kysynnän kasvun myötä tarvitaan lisää raaka-ainetuotantoa ja jalostettuja tuotteita. Suomalaisille luomutuotteille on myös vientikysyntää, mikä entisestään lisää painetta raaka-ainetuotannon kasvattamiseen. Kysynnän kasvu on lisännyt myös luomutiedon tarvetta ja tutkitulle faktatiedolle on olemassa selkeä tilaus. Luomumenetelmiä hyödynnetään entistä enemmän myös tavanomaisessa kasvintuotannossa, jossa luomumenetelmät tarjoavat keinovalikoimaa sopeutua ilmastonmuutoksen haasteisiin ja lisäämään peltomaan hiilensidontaa.

Julkiseen keskusteluun nousee säännöllisesti pohdintaa luomutuotannon ilmasto- ja ympäristövaikutuksista, terveellisyydestä ja merkityksestä globaalissa ruokaturvassa. Tässä keskustelussa on nähtävissä paljon faktatiedon puutteita, sillä ruoantuotantoon liittyvät kysymykset ovat usein hyvin monitahoisia ja yksinkertaisten vastausten löytäminen kysymyksiin on erittäin haastavaa, jopa mahdotonta. Lisäksi Suomessa on vieläkin paljon toimijoita, jotka eivät tiedä luomutuotannon pohjautuvan EU:n yhteiseen laatujärjestelmään ja tuotannon kehittämisen perustuvan tutkimustietoon. Luomuinstituutti tuottaa tutkittua tietoa ja tarjoaa monitieteistä asiantuntijatietoa julkiseen keskusteluun.

Koordinaatioyksikkö on osallistunut aktiivisesti julkiseen keskusteluun eri medioissa. Median edustajat ja sidosryhmät tuntevat vieläkin melko huonosti luomututkimusta. Tämän takia Luomuinstituutin näkyvyyden lisääminen ja valtakunnallisen roolin tunnetuksi tekeminen on tavoiteltavaa. Luomuinstituutin nettisivut (www.luomuinstituutti.fi) on tiedotustoiminnan tärkein foorumi ja sitä päivitetään aktiivisesti. Luomuinstituutilla on myös omat Facebook-sivut, joita päivitetään aktiivisesti.

Luomuinstituutilla on ollut lausunnonantajan rooli keskeisissä luomulainsäädäntöön ja luomualan kehittämiseen liittyvissä kysymyksissä. Luomuinstituutin antamat lausunnot vuosina 2013-2018:

- Sari Iivonen osallistui Luonnonvarakeskuksen lausuntoon luomuasiantuntijaroolissa. LP OPH-1326-2018/Lausuntopyyntö maatalousalan ammattitutkinnon ja erikoisammattitutkinnon perusteiden luonnoksista. Lausunto on jätetty 24.9.2018
- Hallituksen esitys laiksi eläinten hyvinvoinnista ja laeiksi eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta. Lausunto jätetty 22.2.2018.
- Hallituksen esitys laiksi muuntogeenisen organismin viljelyn rajoittamisesta (MMM036:00/2016). Lausunto jätetty 12.2.2018.
- Valtioneuvoston periaatepäätös ympäristön kannalta hyvien viljelytapojen ja eläinten hyvinvointia sekä elintarviketurvallisuutta edistävien tuotanto-olosuhteiden edistämisestä julkisissa elintarvike- ja ruokapalveluhankinnoissa 2.6.2016
- Hallituksen esitys eduskunnalle kansallisen ruokaketjun kehittämisestä 13.10.2016
- Valtioneuvoston ruokapoliittinen selonteko 26.10.2016
- Lausunto luonnoksesta Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaksi (25.6.2013)

- Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi luonnonmukaisen tuotannon valvonnasta ja elintarvikelain 3 ja 5§ muuttamisesta 19.12.2013